

گفتگوی اختصاصی شبکه تلویزیونی طلوع با داکتر محمد امین احمدی* در مورد مذاکرات صلح در دوحه قطر

مقدمه

این مصاحبه با تلویزیون طلوع با گرداندگی کریم امینی صورت گرفته بود. در آن زمان، طالبان موضع خود را در باب مذهب علنی نکرده بودند و ما هم به صورت مبهم در این مورد سخن گفتیم. اکنون که جانب مقابل موضع خود را علنی کرده است، برای اطلاع بیش تر افکار عمومی به عرض می‌رسانم که طرح ما در برابر پیشنهاد طالبان این بود که ما به عنوان شیعه با مرجع شدن اصول مذهب حنفی در تفسیر نصوص دینی در طی مذاکرات مخالفت نداریم؛ اما به همان پیمانانه می‌خواهیم که در اصولنامه مذاکرات درج شود که در طی مذاکرات هر گونه تصمیم به گونه‌ای اتخاذ می‌شود که حقوق شیعیان و نفی هر گونه تبعیض علیه آنان رعایت شود. منظور ما محافظت از حقوق و آزادی‌های مذهبی شیعیان در مجموع است که شامل احوال شخصیه هم می‌شود و مهم تر نفی هر گونه تبعیض بر مبنای مذهب و اعتقادات مذهبی بوده است. اما جانب مقابل با استناد به دلایل و روحیه‌ای که در متن مصاحبه به آن‌ها اشاره شده است، از قبول این خواست ساده و بدیهی سرباز می‌زند. هر چند بعداً در جریان مذاکرات در قبول این خواست پیشرفت‌هایی حاصل شد؛ لکن تحت الشعاع اختلاف دومی قرار گرفت و جانب مقابل در مصاحبه‌های خود به این پیشرفت اشاره نمی‌کنند. چنان‌که ملاحظه می‌فرمایید، ما

* داکتر محمد امین احمدی عضو سابق کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی، رئیس دانشگاه ابن سینا و عضو هیأت مذاکره کننده دولت جمهوری اسلامی افغانستان در مذاکرات صلح با طالبان در دوحه قطر.

سطح بحث را از یک بحث مذهبی به یک بحث حقوق بشری بنیادی ارتقا دادیم و الان همه هیأت، فارغ از اعتقاد مذهبی خود، از این موقف دفاع می‌کنند.

گرداننده: بسیار تشکر احمدی صاحب از فرصت‌تان. آیا در همین اول راه به بن بست خورده‌اید؟

داکتر احمدی: بسم الله الرحمن الرحيم، با سلام خدمت شما و بینندگان عزیز تلویزیون جهانی طلوع، نه، انشاء الله ما راه را باز می‌کنیم.

گرداننده: ولی گرهی در میان است که چند روز می‌شود شما سرگرم هستید تا آن گره گشوده شود.

داکتر احمدی: این طبیعی است. با توجه به تفاوت‌های نظری زیادی که میان جمهوری اسلامی و تحریک طالبان وجود دارد، این گره‌ها تا حدودی طبیعی هستند. ما یک صلح بسیار دشوار را پیش رو داریم که می‌خواهیم به آن برسیم. می‌خواهیم مشکل چهل ساله افغانستان را حل کنیم. حل مشکل چهل ساله افغانستان به زمان، فرصت، مذاکره و چانه‌زنی‌های زیادی نیاز دارد.

گرداننده: درست؛ ولی انتظار می‌رفت که یا در وسط راه و یا هم در آخرهای مرحله شما با چنین روبرویی و چنین مشکلی روبرو شوید، هنوز اول راه است، هنوز مذاکرات اصلی شروع نشده، آجندا ساخته نشده، شما دارید یک طرزالعمل می‌سازید و یک اصول رفتاری، فکر می‌کنید این یعنی شما انتظارش را داشتید که در همین اول چند روز با این بن بست روبرو شوید؟

داکتر احمدی: نه، ما انتظار نداشتیم؛ چون توقع ما این بود که یک سلسله بحث‌های شکلی صورت بگیرد؛ ولی جانب مقابل بعضی بحث‌های محتوایی را مطرح کرد؛ یعنی بحث‌های محتوایی را به این که جزو اصول حاکم بر مذاکرات شود، تبدیل کرد. متأسفانه، این نکات محتوایی بیش تر موضوعات اختلافی است که جانب مقابل می‌خواهد آن‌ها را به اصول حاکم بر مذاکرات تبدیل کند و چون این گونه است، لذا این‌ها مهم شده است؛ بنابراین، حل‌شان هم مهم است. اگر ما این معضل را حل کنیم، یعنی همین تفاوت نظر را حل کنیم، به همان اندازه برای کل مذاکرات اهمیت دارد. الان حل این مسئله به اندازه‌ای مهم است که حل آن‌ها نشان خواهد داد که ما تا آخر می‌توانیم پیش برویم.

گرداننده: اگر از اهمیتش بگوئید آقای احمدی، چه اهمیتی این دو تا مسئله به جانب افغانستان و شما دارد و چه اهمیتی به طالب دارد و در عین زمان بگوئید فرض کنید که خواست شما در طرزالعمل در مورد این دو تا مورد اختلافی قبول شود، جایگاه شما در میز در کجا می‌باشد و اگر برعکس، خواست طالب در این طرزالعمل جا داده شود، جایگاه طالب کجا می‌باشد؟

دکتر احمدی: ما که می‌گوییم ما نظام جمهوری هستیم؛ نظام جمهوری افغانستان. تصور ما این است که ما از مردم افغانستان یعنی گروه‌های ذینفع که در درون نظام وجود دارند، نمایندگی می‌کنیم، از حاکمیت و از حقوق مردم داریم نمایندگی می‌کنیم؛ لذا از این جهت مهم است؛ یعنی در این‌جا کدام منفعت شخصی، گروهی، حزبی، سمتی و قومی وجود ندارد؛ بلکه منفعت کل مردم افغانستان در این ارزش‌ها نهفته است. از این جهت اهمیت اساسی پیدا می‌کند. برای ما از همین جهت این دو موضوع اهمیت دارد. ما اگر از این دو موضوع به نفع جانب مقابل عدول کنیم، معنایش این است که فردا از نظام جمهوری نمی‌توانیم دفاع کنیم؛ از حاکمیت مردم، از حقوق مردم و از آزادی مردم نمی‌توانیم دفاع کنیم. از دستاوردهای نوزده سال گذشته نمی‌توانیم دفاع کنیم. نمی‌توانیم امیدوار باشیم به ایجاد یک نظام منصفانه برای همه.

گرداننده: بسیار خوب، طالب چه دلگرمی دارد که این دو تا مسئله...

دکتر احمدی: برای طالب این مسئله از این جهت مهم است که در حقیقت یک مرجعیت و یک اتوریته نسبتاً کامل در روند مذاکرات پیدا می‌کند؛ چون طالب از راه این پیشنهاد به دنبال این است که از یک دست بالایی در جریان مذاکرات برخوردار شود و موقف خود را در مشروعیت‌زدایی از نظام از همان آغاز [مذاکرات] تثبیت کند؛ لذا روی این مسایل تأکید می‌کند.

گرداننده: و روی این دو تا مسئله ایستاده می‌شوید؟

دکتر احمدی: طبیعی است. برای نظام این‌ها مهم و حیاتی‌اند، لذا اگر ما بخواهیم نکات کلیدی و حیاتی را برای نظام از اول از دست بدهیم، معنایش این است که ما برای دفاع از نظام جمهوری این‌جا نیامده‌ایم. معنایش این است و در آن صورت مذاکره‌ای احتیاج نیست، طالب را بگوییم تحریک اسلامی، تو امارت می‌خواهی، بیا امارت خود را تشکیل بده دیگر [مذاکره] ضرور نیست و مذاکره اصلاً ضرور نیست.

بنیاد اندیشه

گرداننده: و فکر می‌کنید که این نشانه‌هایی از امارت‌خواهی طالب است؟

دکتر احمدی: تا حدی البته شاید، طالب هم خودش می‌فهمد که الان امارت از مقبولیت و مشروعیت جهانی و منطبقه‌ای برخوردار نیست. ممکن است نام امارت را دیگر نبرد؛ ولی مدل امارت، نظام و ساختار امارت را می‌خواهد تحت عنوان دیگر و تحت یک شکل دیگر بازتولید کند و در محتوای آن امارت را طلب کند. پس ما از این به بعد سر لفظ نمی‌جنگیم و مبارزه نمی‌کنیم. کلمه جنگ استعمال نمی‌کنم، مبارزه نمی‌کنیم؛ مبارزه مسالمت‌آمیز و صلح‌آمیز، بلکه برای محتوای جمهوری داریم تلاش می‌کنیم.

گرداننده: یعنی آقای احمدی شما دارید می‌گویید که در این چند روز برداشت شما این است که طالب دیگر به دنبال نام نیست؛ حتی می‌تواند محتوا و اهدافش را زیر چتر و نام جمهوریت هم برآورده کند؟
 داکتر احمدی: بلی بلی، مسایل زیادی هست، ارزش‌های جمهوری را شما کم کنید، تبدیل می‌شود به چیزی شبیه نظام امارت.

گرداننده: بسیار خوب. دو تا بدیل فکر می‌کنم درست کرده‌اید و هیأت جمهوری اسلامی افغانستان این دو تا مسئله را ساخته است.

داکتر احمدی: البته در قسمت یکیش که بعد پیش‌تر مردمی‌تر دارد، پیشرفت‌های خوبی حاصل شده است.

گرداننده: مسئله حنفی و جعفری؟

داکتر احمدی: در او مسئله‌ای که بعد مذهبی دارد، پیشرفت‌های خوبی حاصل شده. خوب این یک مسئله حساس برای مردم افغانستان است. در واقع، ما دیگر از آن عصر گذشته‌ایم که بر اساس مذهب تقسیم شویم و یا بخش وسیعی از مردم افغانستان بر اساس مذهب تحت تبعیض، تحت به اصطلاح رفتارهای نابرابر قرار بگیرد. آن عصر گذشته و آن عصر و زمان دیگر وجود ندارد، فکر می‌کنیم جانب طالبان هم تا حدودی این موضوع را درک می‌کند و می‌فهمد. علی‌رغم این‌که برایش بعضی مسایل بسیار مهم است ... بنابراین، در آن قسمت الحمد لله تا حدودی پیشرفت حاصل شده است.

گرداننده: یعنی خوش‌بین هستید؟

داکتر احمدی: خوش‌بینی وجود دارد. در آن قسمت خوش‌بینی وجود دارد.

گرداننده: اندکی طالب عقب بنشینند؟

داکتر احمدی: تعبیر عقب‌نشینی خوب نیست.

ناشناس ۱۳۹۲

گرداننده: کنار بیاید؟

داکتر احمدی: ما حل می‌کنیم. حل و توافق. تعبیر و حل و توافق را به کار بگیریم؛ یعنی خوش‌بینی وجود دارد که به حل و توافق برسیم. توافق و حل چیزی است که نه عقب‌نشینی در آن وجود دارد و نه یک کس می‌گوید که من بردم و نه یک کس می‌گوید که من باختم. حل و توافق است. مبنای حل و توافق هم ایجاد اجماع بر مبنای عدالت و انصاف است. در عدالت و انصاف که ما بتوانیم نظام اجتماعی خود را بر اساس آن بسازیم، هیچ‌کس بازنده نیست. هیچ

بازنده‌ای وجود ندارد. همه پیروزاند. لذا اتفاقاً حرف ما با جانب طالبان این است که ما یک نظامی می‌خواهیم که برای بدنه طالبان از رهبر، به غیر از امیرالمؤمنین، که او قدرت مطلقه می‌خواهد، یعنی از نفر دوم طالب گرفته تا خانواده طالب تا فامیل طالب تا فرزندان طالب تا دختران طالبان همه در آن نظام نفع می‌برند.

گرداننده: امیرالمؤمنین جایگاهش چطور می‌شود؟

دکتر احمدی: به خاطر این که او قدرت مطلقه می‌خواهد.

گرداننده: اما ممکن نیست؟

دکتر احمدی: اما او ممکن نیست، او مالک همه چیز افغانستان می‌شود. وقتی یک شخص را شما برایش قدرت مطلق دادید، نفر دوم طالب مصونیت جانی - مالی ندارد، نفر سومش هم ندارد، هیچ فردی از افراد طالب نه مصونیت جانی دارند و نه مصونیت مالی؛ چون او ممکن است هر لحظه مورد غضب امیر قرار بگیرد.

گرداننده: درست. و مسئله دوم و بدیل دوم در مسئله اختلافی دوم هم دارید، پیمان آمریکا - طالب؟

دکتر احمدی: در آن بخش هم طبیعتاً سیاست هیأت جمهوری اسلامی بر این قرار دارد که با حفظ اصول، احترام متقابل وجود داشته باشد. درک متقابل وجود داشته باشد؛ بنابراین، ما همیشه پیشنهاداتی را مطرح می‌کنیم که در آن منفعت دو طرف باشد. احترام و عزت دو طرف باشد. ما نمی‌خواهیم طالبان حس کنند که احترام نشدند، عزت به اندازه لازم و کافی نشدند. ولی این درک را باید جانب طالبان هم پیدا بکنند. ما فقط همین نقطه را کم داریم. در این جا متأسفانه جانب طالبان نسبت به نظام ما نگاهی حذفی دارد؛ نگاه حذفی‌ای که شدیداً غیر واقع‌بینانه است. نگاه واقع‌بینانه ندارد.

بنیاد اندیشه

تأسیس ۱۳۹۴

گرداننده: کل نظام؟

دکتر احمدی: نسبت به کل نظام و کلیت نظام یک نگاه حذفی دارد.

گرداننده: و پیش خود چه گزینه دارد؟

دکتر احمدی: پیش خود گزینه دارد که خودش است؛ ولی جانب جمهوری نگاه همه‌شمول دارد؛ نگاه همه‌شمول و احترام. ما حقیقتاً به دنبال این هستیم که طالبان احترام شوند، حقوق‌شان در چارچوب نظام جمهوری کاملاً تأمین شود و حتی این خواسته‌های طالبان، احساسات آنها، عواطف آنها که طی این هیجده نوزده سال در واقع در او راستا کار و تلاش کرده این هم مورد

توجه واقع شود. یعنی ما نمی‌خواهیم که طالبان بسیار از یک موقف ضعیف و پایین و نازل وارد مذاکرات شوند، اصلاً هدف ما تخفیف طالبان نیست، آلت‌رنیوها به همین خاطر است.

گرداننده: آقای احمدی در روز افتتاح مذاکرات، ملا برادر سخنرانی داشت. بخش‌هایی از سخنرانی آقای برادر یک سلسله خوش‌بینی‌هایی را به میان آورد. تغییراتی دیده شد در گپ‌های طالب، با مطرح کردن این دو تا مسئله فکر می‌کنید آن چیزی که شعار داده شد که یک افغانستانی می‌خواهیم که همه خود را در یک آینه ببینند، برابری باشد، مساوات باشد و عدالت، وقتی روی میز همین پیشنهاد به شما گذاشته شد، چه احساس به شما دست داد؟

داکتر احمدی: احساس، متأسفانه بگویم که احساس خوب نبود حالا نمی‌گویم ناامیدی. احساس خوب نبود؛ یعنی مشکل این است که طالبان متأسفانه در رسانه‌ها خوب ظاهر می‌شوند، در صحبت‌های عمومی خوب ظاهر می‌شوند، در ملاقات با خارجی‌ها خوب ظاهر می‌شوند؛ اما در صحبت با مردم افغانستان، با طرف خود و با کسانی که در واقع می‌خواهند با آن‌ها به توافق برسند، با زبانی که مبتنی بر عدالت و انصاف باشد، ظاهر نمی‌شوند.

گرداننده: و زبان‌شان زبان زور است؟

داکتر احمدی: زبان انحصار است. زبانی نیست که یک جامعه همه‌شمول بر پایه‌های وسیع عدالت و برابری شکل بگیرد. باز هم خوب شما ببینید صحبت‌های طالبان را ما تا حدودی بیش‌تر درک می‌کنیم؛ یعنی رسانه‌ها، خارجی‌ها و مردم عادی چندان درک نمی‌کنند. ما پشت کلمات آن‌ها را می‌خوانیم.

گرداننده: چون رو در رو می‌نشینید؟

داکتر احمدی: نه نه نه، از همان صحبتی که همان روز ایراد کرد، من در مصاحبه با اطلاعات روز گفتم. گفتم تعیری که ملا برادر به کار برد، ظاهرش قشنگ بود؛ ولی آخرش گفت ما بر اساس مراجعه به کتاب خدا و سنت رسول الله ^ص مشکل را حل می‌کنیم. من گفتم مراجعه به سنت رسول الله مشکل نیست. او در واقع راه حل است. مشکل تصور و برداشت طالبان از کتاب خدا و سنت رسول الله است. بر اساس برداشت خود اصول و مکانیزم مذاکرات را تعیین می‌کنند. همان روز این را گفتم. همان روز این را پیش‌بینی کردم و گفتم یکی از مشکلات ما با طالبان همین خواهد بود که طالبان اصول و مکانیزم مذاکرات را بر اساس برداشت خود از شریعت تعیین خواهند کرد. این مشکل‌زا است و دیدیم.

گرداننده: و در نشست‌های رو در رو دیدید؟

داکتر احمدی: مصاحبهٔ مرا شما مراجعه کنید؛ آنجا من این پیش‌بینی را کرده‌ام.

گرداننده: و این کار را سخت می‌سازد؟

داکتر احمدی: این سخت می‌سازد. چون ببینید چیزی که در جهان مذاکرات را آسان می‌سازد، توافق بر اصول عدالت است. اصول عدالت هست که صلح و توافق می‌آورد. ممکن است ما و شما بسیار با هم اختلاف نظر داشته باشیم؛ اما وقتی که اصول عدالت و برابری را می‌پذیریم، بر همان اساس می‌سنجیم. من هم کوتاه می‌آیم و شما هم کوتاه می‌آید. شما هم منفعت خود را در قبول آن اصول می‌بینید و من هم منفعت خود را در قبول آن اصول می‌بینم. یک منفعت مشترک ایجاد می‌کنیم. صلح این است. طالبان ممکن است در ذهن‌شان این خواست باشد که صلح بکنیم و آرامی به وجود بیاید؛ ولی مکانیزم و ساختار رسیدن به این صلح پایدار را متأسفانه درک واضح از آن ندارند. تصویری که من از استدلال و منطقی طالبان دارم و برداشتی که پیدا کرده‌ام، آن‌ها این‌طور فکر می‌کنند که در افغانستان تنوع یک توطئه است. این تنوعی که در جامعهٔ افغانستان پیدا شده، نوعی توطئه و نوعی خطر است.

گرداننده: تنوعی...؟

داکتر احمدی: تنوع قومی، مذهبی، سیاسی و زبانی این‌ها را نوعی توطئه و خطر می‌بینند و راه‌حل را هم در این می‌بینند که یکدست شوند، اگر یکدست هم نمی‌شوند، حداقل یک قدرت مسلط وجود داشته باشد که همه را به اطاعت وادار کند.

گرداننده: و طالب در آن جایگاه بالا؟

داکتر احمدی: و فرمان‌بردار. بلی یک مالک‌الرقاب در آن بالا نشسته باشد. یک قدرت اجتماعی مسلط هم وجود داشته باشد که همه را وادار به سکوت کند.

گرداننده: این برگشت به قرن‌های بسیار دور است؟

تاسیس ۱۳۹۴

داکتر احمدی: حالا هر قرنی که می‌شود. آن‌ها فکر می‌کنند که این‌گونه افغانستان بیش‌تر متحد می‌شود. آسیب کم‌تر می‌شود. خطراتش دفع می‌شود. زود هم پیشرفت می‌کند. صلح می‌آید.

گرداننده: شما پیش از این از طالب شناخت داشتید؟

داکتر احمدی: افکار طالبان را تا حدودی می‌شناختم ولی اشخاصش را نه.

گرداننده: حالا شناختید؟ شناخت‌تان بیش‌تر شده؟

داکتر احمدی: ملموس‌تر شده.

گرداننده: اگر یک چیزی، یک تصویری از این شناخت تازه به ما بدهید، چیست؟

داکتر احمدی: خوب نمی‌خواهم که از طرف مقابل خود یک تصویری ارائه کنم که فردا نتوانیم با آن‌ها توافق کنیم؛ لذا از تصویرسازی طالبان پرهیز می‌کنم. نمی‌خواهم تصویری ارائه کنم.

گرداننده: اما یک تصویر دارید و در همین چند روز ساخته شده است.

داکتر احمدی: تصویر دارم و ساخته شده.

گرداننده: بسیار خوب، آقای احمدی طالب می‌گوید نظام اسلامی. آیا شما در این چند روز چیزی از این نظام اسلامی فهمیدید؟ چون باهم نشستید و دو تا نشست مهم داشتید.

گرداننده: قبلاً روی نظام اسلامی و نظر طالبان کار کرده بودیم. منشور طالبان و قانون اساسی‌ای را که این‌ها در دوران حاکمیت‌شان در کابل ساخته بودند- البته اعلام نکرده بودند- و بعد در سال‌های ۲۰۰۳ یا ۲۰۰۵ که با همدیگر نشسته‌اند و بار دیگر همان را بین خودشان تصویب کرده‌اند، آن قانون اساسی را من خوانده بودم، الگوی تفکر طالبان را هم می‌دانستم. الگوی کلانش را که از کجا نظریات خود را می‌گیرند و اخذ و اقتباس می‌کنند. یک تصور از نظام اسلامی مورد نظر طالبان دارم.

گرداننده: [نظام اسلامی مورد نظر طالبان] چیست؟

داکتر احمدی: نظام اسلامی مورد نظر طالبان الگوی اعلایش، یعنی مطلوب و آرمان‌شان، امارت است. در امارت در واقع امیر در رأس هرم قدرت قرار دارد و دارای قدرت مطلقه است. تنها چیزی که [عملاً] می‌تواند قدرت امیر را محدود کند، مسلمات شریعت اسلامی است؛ چون در شریعت اسلامی هم ما مسلمات داریم و هم غیر مسلمات. غیر مسلمات بستگی به فتوای علما دارد. [غیر مسلمات بسته به این‌که کدام] عالم چه رقم فتوا داده و کدام عالم چه می‌گوید، تغییر می‌کند. و چون وقتی که قدرت مطلقه شکل گرفت، آن فتاوی‌ایی که در حوزه غیر مسلمات صادر می‌شود، طبیعتاً تحت تأثیر قدرت قرار می‌گیرد. هر رقم که قدرت مطلقه بخواهد، به همان شکل فتوا صادر خواهد شد؛ بنابراین، یگانه چیزی که قدرت مطلقه را محدود می‌کند، همان مسلمات شریعت اسلامی است که دایره‌اش در حوزه سیاست زیاد وسیع نیست البته، نه در حوزه عبادات. گرداننده: و از این ارزش‌هایی که امروز ما داریم.

داکتر احمدی: تفکیک قوا در نظام طالبان وجود ندارد، انتخابات وجود ندارد، آزادی از جمله آزادی بیان بسیار محدود است؛ چون آزادی بیان با قدرت مطلقه هیچ‌وقت نمی‌سازد و سازگار نیست. وقتی که قدرت مطلقه شکل می‌گیرد، خود رئیس دولت به مقام مقدس و قدسی و غیر

قابل نقد تبدیل می‌شود. شما اگر آن را نقد کنید- مثلاً یک گزارش راجع به آن پخش و نشر کنید- این جرم تلقی می‌شود؛ بنابراین، تقریباً می‌شود گفت که آزادی بیان در حوزه سیاست به صفر تنزل می‌کند. تجربه حکومت‌هایی که اقتدارگرا بوده و به نام دین حکومت کرده‌اند، این پیامد را به خوبی نشان می‌دهد. یک نوع استبداد بسیار سنگین دینی در حوزه قدرت و سیاست شکل می‌گیرد، نه در حوزه مسایل دینی که یک کس بیاید راجع به یک مسئله دینی اظهار نظر کند. نه، خود قدرت مقدس می‌شود.

گرداننده: و طالبان دارند برای همین ارزش‌ها- اگر نامش را جنگ نگذاریم- با شما چانه می‌زنند و گفت‌وگو می‌کنند؟

داکتر احمدی: این آرمان طالبان است. ممکن است از این عقب‌نشینی بکنند، این آرمان طالبان است. من فکر می‌کنم که ما هیچ دلیلی، مخصوصاً از نگاه اهل سنت و جماعت، نداریم بر این که قدرت مقدس شود: قدرت مقدس شود و مردم نتوانند آن را به وجود بیاورند؛ بلکه مردم باید آن را به وجود بیاورند و تحت نظر داشته باشند. این تفکر اساساً در چارچوب مذهب، مذاهب اهل سنت و جماعت و در کل در اسلام، قابل توجیه نیست که قدرت مقدس شود و مردم در ایجاد و نظارت بر آن و تغییر آن از راه مسالمت‌آمیز هیچ نقشی نداشته باشند. این قابل توجیه نیست. تنها نقطه‌ای که در واقع می‌تواند نقطه‌ای مشترک باشد و نظام اسلامی را از نظام غیر اسلامی متفاوت بکند، قوانینش است. من در یک بحث با تعدادی از استادان شریک بودم. آن‌ها در مورد ماده چهارم قانون اساسی که می‌گوید حاکمیت از آن مردم و از ملت است، یک ده تا آیه را نقل کردند که حاکمیت مردم با قرآن سازگار نیست. بعد من آن آیات را تحلیل کردم و برای‌شان نشان دادم و گفتم این‌جا از سه تفسیر بیرون نیست.

گرداننده: در همین یکی دو سه روز گذشته؟

بنیاد اندیشه

داکتر احمدی: در این‌جا نه، در جایی دیگر. من تحلیل کردم و برای‌شان گفتم بین برادر، این حاکمیتی را که شما به خداوند نسبت می‌دهید، از سه حال خارج نیست: یا خدا مستقیم در امور روزمره امر و نهی می‌کند؛ در این صورت، خدای آسمانی [خدای متعال] می‌شود پادشاه زمینی. این محال است و شدنی نیست. یا به این معنا است که خداوند یک کسی را به عنوان سفیر و نماینده خود تعیین می‌کند و می‌فرستد که فلانی آدم از طرف ما بر شما حاکم مطلق است. این هم شدنی نیست. گزینه سوم معنا و مفهوم حاکمیت خدا این است که خداوند یک سلسله فرامین وضع کرده، شریعت وضع کرده و گفته که ما باید از آن‌ها اطاعت کنیم. آن‌هم حکم خدا

باشد و خود ما بدانیم که حکم خدا است؛ یعنی کتاب که مصداق واضح قرآن و سنت قطعی رسول الله است. یک کس می‌تواند بگوید این حکم خدا و حکم رسول خدا است.

داکتر احمدی: احادیث...؟

داکتر احمدی: اما احادیث محل بحث است دیگر. این که تا چه اندازه مورد فتوا واقع شده باشند، تا چه اندازه مورد افتا واقع نشده باشند و تا چه اندازه علمای اسلام بر آن اجماع کرده باشند، او یک بحث بسیار فنی است. تا این اندازه دلالت می‌کند؛ بیش‌تر از این دلالت نمی‌کند. این مطلب، یعنی عدم تخلف از حکم خدا و سنت قطعی، در ماده سوم قانون اساسی تثبیت شده است.

گرداننده: و از قانون اساسی هم در همین چند نشست صحبت‌هایی شده است؟ مثلاً طالب آمده باشد و به شما گفته باشد که قانون اساسی شما - ما شنیده‌ایم که دو سه بار به شما گفته‌اند - اسلامی است؛ اما شما در تطبیق کوتاهی کرده‌اید.

داکتر احمدی: نه نه، ممکن است [این سخن] در بحث‌های غیر رسمی گفته شده باشد. اگر این گپ را طالب بگوید، بسیار گپ خوبی است؛ به خاطر این که هدف از مذاکره و هدف از صلح این نیست که ما از حکومت، کارکردهای حکومت و حکومت‌داری خود در طی هیجده نوزده سال دفاع کنیم. ما بگوییم خوب حکومت کردیم، خوب حکومت‌داری کردیم، موفق بودیم. نی، این اصلاً هدف نیست. هدف این است که ما سر نظام جمهوری توافق می‌کنیم. از طالب می‌خواهیم که ما در طی نوزده سال گذشته در نهادسازی موفق عمل نکرده‌ایم. انتخابات را به عنوان یک فرایند نتوانستیم به وجود بیاوریم، یک نظام انتخاباتی و یک روند انتخاباتی قوی و شفاف را نتوانستیم به وجود بیاوریم؛ در حالی که این از پایه‌های اساسی جمهوریت است. حالا شما هم بیایید و ما هم می‌آییم و باهمدیگر نظام می‌سازیم و نهادها را تکمیل می‌کنیم. حکومت‌داری را قوی می‌کنیم. نظام را همین که در ماده ۳ قانون اساسی آمده که قوانین غیر اسلامی نباشند و مخالف اسلام نباشند، اجرایی و تطبیق می‌کنیم و ارزش‌های اسلامی را هم گسترش می‌دهیم؛ هرچند که حالا هم قوانین افغانستان همین‌طور است و قوانین در افغانستان عمدتاً مخالف اسلام نیستند.

گرداننده: درست، پس آن حرف رئیس جمهور که گفت جمهوریت یک ظرف کلان است و دیگران می‌توانند در آن ظرف جای بگیرند، شما آمده‌اید که طالب را بپرید در آن ظرف؟

داکتر احمدی: ظرف! ما می‌گوییم با آمدن طالبان در درون این ظرف ما با دو هدف بسیار کلان می‌رسیم: یکی این که نظام جمهوری و نهادهای جمهوری را تکمیل می‌کنیم و می‌سازیم. ضعیفی

که طی هیجده نوزده سال ما در ساخت نظام جمهوری - چه در ساخت نهادها و چه در فرایند- داشتیم، این را به کمک طالب تکمیل می‌کنیم؛ یعنی طالب بیاید و ما را در تکمیل این نهادها کمک بکند. ما نمی‌گوییم که ما کامل و پوره هستیم، ما همه‌چیز را ساخته‌ایم و شما بیاید فقط شریک شوید. نه، [این حرف] اساساً به این معنا است که اولاً ما همه با هم متحد شویم تا این نظام را تکمیل کنیم و دوم این‌که خود طالب، خانواده‌های طالب، فامیل طالب و طالبان به عنوان یک گروه سیاسی و گروه مذهبی در چهارچوب نظام جمهوری کاملاً صاحب حقوق برابر با دیگران می‌شوند.

گرداننده: ولی جقدر [این حرف] ممکن است؛ [چون] شما دارید می‌گویید که طالب با فکر انحصاری روی میز آمده است؟

داکتر احمدی: خوب باید مردم افغانستان - پشتوانه ما مردم افغانستان هستند - گروه‌های ذینفع، جامعه مدنی، استادان پوهنتون‌ها و دانشگاه‌ها، علمای دین و همه این‌ها پیام مشترک را به طالب بفرستند که افغانستان جدید فقط بر پایه عدالت و انصاف ساخته می‌شود، نه بر پایه انحصار. یعنی طالبان واقعیت را درک کنند. یک نکته دیگر را من خدمت شما می‌گویم [و آن این‌که] اساساً در عرصه سیاست و قدرت، اسلام و گروه‌های اسلامی عملگرا هستند؛ یعنی ممکن است آرمان‌شان چیزی دیگر باشد؛ ولی به اندازه‌ای که با واقعیت‌های سرسخت مواجه شوند، تغییر می‌کنند و انعطاف در خودشان ایجاد می‌کنند. این موضوع ریشه دینی دارد.

گرداننده: یعنی در هر جایی حتماً اتفاق می‌افتاده چیزی که در ذهن دارند در عمل در روی زمین؟

داکتر احمدی: همین قسم است. عمل و زمین اذهان را تغییر داده است. رفتارها را که صد در صد تغییر داده است.

گرداننده: بسیار خوب. احمدی صاحب در دوحه چه می‌خواهید؟ یعنی آمده‌اید که چه چیزی را ببرید یا چه چیزی را به دست بیاورید؟

تاسیس ۱۳۹۴

داکتر احمدی: یکیش همین قضیه است که الان ما در موردش بحث می‌کنیم. این هم به یک موضوع مهم تبدیل شده تا حدودی. این موضوعی نسبتاً مهم است. این هم می‌تواند نشان بدهد که ما تا آخر می‌توانیم برویم بخیر. این هم یک امید کلان برای مردم افغانستان ایجاد می‌کند. دوم این‌که ما می‌خواهیم به آتش بس برسیم؛ یعنی آتش بس از دو جهت برای ما مهم است: یکی این‌که خواست عمومی است. شما در رسانه کار می‌کنید و رسانه با افکار عمومی در ارتباط است. برداشت رسانه‌ها در این زمینه چیست؟ خواست عمومی چیست؟

گرداننده: خواستی که مردم هر روز دارند، قطع جنگ برای یک مدتی است و اگر [این قطع جنگ به صورت] همیشگی شود، چه بهتر.

داکتر احمدی: چه بهتر، خواست مردم قطع جنگ است. پس هم ما و هم طالبان به عنوان عضوی از مردم افغانستان و عضو جامعه افغانستان به این خواست باید احترام بگذاریم.

گرداننده: یعنی آتش بس شود؟

داکتر احمدی: اولاً باید آتش بس شود. دوم این که آتش بس اهمیت دینی هم دارد. چرا؟ به خاطر این که کشتن یک مسلمان - که الان هم مسلمان کشتی است دیگر - از نگاه اسلام بعد از شرک به خدا بزرگترین گناه است. و فرمان خداوند این است که در چنین وضعیتی که بین دو گروه از مسلمان وجود دارد، اولین وظیفه اش آتش بس و قطع جنگ است. بعد بروند صحبت و مذاکره کنند و مشکل خود را حل کنند.

گرداننده: پس بدون آتش بس...

داکتر احمدی: این یک وظیفه دینی هم می شود. [از آنجا که] طالبان هم یک گروه دینی و یک گروه مذهبی اند، طبیعتاً باید به این خواست دین هم احترام بگذارند.

گرداننده: و اگر نکنند؟

داکتر احمدی: خوب، این مذاکره برای همین است و صحبت برای همین است.

گرداننده: یعنی اگر آتش بس نکنند، شما دست خالی از دوحه برمی گردید؟

داکتر احمدی: خوب عرض کردم که همین شروع مذاکرات به همین شکلی که ما روی بعضی اصول توافق کنیم، خودش مهم و خوب است و خوش بینی را به آینده زیاد می کند. آتش بس هم باز مراتبی دارد. البته آن مرحله ای که من عرض کردم، [مرحله] ایده آل و آرمان آن است.

گرداننده: در قدم های اول...
بنیاد اندیشه

تاسیس ۱۳۹۲

داکتر احمدی: حکم دین است؛ یعنی اگر ما مؤمن و متدین که همه ما هستیم، اگر بخواهیم به وظیفه دینی خود عمل کنیم، در قدم نخست باید آتش بس کامل برقرار کنیم. برای این که ما یک گروه سیاسی نیستیم، نه طالبان یک گروه صرفاً سیاسی است مثل فارک و نه دولت افغانستان یک دولتی است غیر اسلامی مثل دولت کلمبیا. ما هم ادعا می کنیم که مسلمان هستیم و جمهوری اسلامی هستیم، طرف دیگر هم می گوید که ما اصلاً نظام سچه اسلامی می خواهیم. به هر جهت، این سچه اسلامی اولین قدمش این است که جنگ نکند. نظام سچه از همین جا شروع می شود.

درست است؟

گرداننده: درست. آقای احمدی بحث...

داکتر احمدی: بعد اگر احیاناً نه ما گفتیم که آنقدر مسلمان پاک هستیم و نه طالبان گفتند که ما هم زیاد مسلمان پاک هستیم؛ بلکه ما هم طالب قدرت و سیاست و منفعت دنیوی هستیم، اگر این را گفتند، بعد می‌گوییم خیلی خوب چرا از قتل و کشت و کشتار و خون‌ریزی دست نمی‌کشید و آن را وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف سیاسی خود قرار داده‌اید؟ بیایید آتش بس بشردوستانه کنید تا سطح خشونت‌ها کاهش پیدا کند و کمک‌های بشردوستانه به اطراف و اکناف کشور برسد و مین‌های کنار جاده استعمالش ممنوع شود. برای این‌که به اصطلاح کار شود و درد و آلام مردم افغانستان یک کمی کاهش پیدا کند، زمینه زیاد است.

گرداننده: در دومین نشست که شما داشتید، دو تا هیأت بیست و یک نفری داشت. آقای داکتر احمدی: مولوی حکیم حقانی رو در روی شما اعلامیه و بیانیه داد و گفت که جنگ ما برای قدرت نیست، جهاد ما برای قدرت نبوده و نیست. چیزی که ایشان گفتند، باورتان شد؟ داکتر احمدی: نه، ما باور نکردیم. جهاد اصلاً نبوده است. اگر این‌طور آسان باور کنیم، گپ خلاص است.

گرداننده: حداقل باورتان شد [که جهاد] برای قدرت نبوده و برای آوردن یک نظام اسلامی بوده که طالب می‌گوید؟

داکتر احمدی: ما این دیدگاه را قبول نداریم. ولی این‌که طالبان تا چه اندازه در ادعای خود صادقانه این گپ را می‌گویند یا این‌که خودشان هم باور ندارند که این جنگ جهاد است، بلکه فقط برای قدرت است، در این مورد در واقع نمی‌توان یک گپ قاطع گفت.

گرداننده: بسیار خوب، از آن جنگ بیست سال بگذریم، همین جنگ تقریباً هشت نه ماه گذشته را سرش گپ بزنیم. احمدی صاحب پس از آن‌که طالب با آمریکا پیمان بست، این جنگ چگونه جنگی است؟

داکتر احمدی: جنگ از اول مبنای شرعی نداشته است. من در قدرت افغانستان نبودم و یک شهروند عادی بودم. یک دور عضو کمیسیون نظارت بر قانون اساسی بودم و در آغاز هم عضو کمیسیون تدقیق قانون اساسی بودم. از قضا در دوره‌ای که من عضو کمیسیون نظارت بر قانون اساسی بودم، بیش‌ترین نفعم به طالبان رسیده است؛ چون من از زندان بگرام چندین بار دیدار کردم، همین زندانی‌هایی را که آمریکایی‌ها تحت عنوان توقیف اداری و بدون تشریفات قانونی

و حقوقی تحت توقیف داشتند، من نظر دادم که چگونه غیر قانونی است و چگونه قابل حل است. پس ما از منظر قانون اساسی و حقوق اساسی مردم، از حقوق طالبان به عنوان شهروندان افغانستان حمایت کردیم. ما هم با همه این‌ها هیچ وقت ادعای طالبان را مبنی بر این‌که جنگ و جهاد است، قبول نداشتیم؛ به خاطر این‌که به لحاظ حقوقی، افغانستان کشور تحت تجاوز حساب نمی‌شد و تحت اشغال غیر قانونی هم به حساب نمی‌آمد؛ بلکه به موجب قطع‌نامه‌های شورای امنیت [با استناد به فصل هفتم منشور ملل متحد که افغانستان از تصویب‌کنندگان نخستین آن است]، نیروهای بین‌المللی این‌جا آمده بودند و همین قطع‌نامه‌های [شورای امنیت] صراحت دارد که ما به حاکمیت ملی، استقلال و تمامیت ارضی افغانستان احترام می‌گذاریم و اذعان می‌کنند که افغانستان دارای دولت و صاحب نظام است؛ مردم افغانستان را ما در ساخت نظام و در ساخت دولت کمک می‌کنیم. از آغاز تا به حال تمامی رفتارهایی که دولت افغانستان انجام داده، دولت مستعمره نبوده؛ بلکه یک دولت دارای حاکمیت قانونی و سیاسی بر افغانستان بوده. هر کاری که در افغانستان اتفاق افتاده، از طرف دولت افغانستان از سال ۲۰۰۱ تا به حال به موجب قرارداد بوده؛ قرارداد بین‌المللی چندجانبه و یا دوجانبه؛ همه چیز شفاف بوده و در راستای منافع ملی افغانستان قابل توجیه می‌باشند.

گرداننده: پس این جنگ، یک جنگ نامشروع است؟

داکتر احمدی: جنگ کی؟

گرداننده: جنگی که طالب داشت.

داکتر احمدی: بلی، توجیه طالبان در این‌که این جنگ جهاد و دفاع از افغانستان [و در راستای] استقلال افغانستان است، [درست نبود و هیچ‌گونه] توجیه شرعی ندارد. طالبان اساساً یک نظام مشروع قانونی در افغانستان نبود که بگوید من سقوط کردم، پس دولت قانونی سقوط کرد. نه، یک دولتی بود که بر اساس زور آمده بود و یا یک زور هم کنار رفت و به کلی محو شد و از بین رفت؛ بنابراین، طالبان هیچ‌گونه توجیه شرعی درست برای جنگ‌شان ندارند.

گرداننده: و این جنگ فعلی‌شان.

داکتر احمدی: جنگ فعلی‌شان صد در صد از جهاد تنزل می‌کند. ببینید فعلاً این جنگ از دو حالت بیرون نیست: یا جنگ می‌کند با دولت مستقر؛ دولت مستقری که بر هفتاد درصد جمعیت افغانستان دارای حاکمیت است؛ حاکمیت بر سیاست خارجی افغانستان دارد، حاکمیت بر مسایل داخلی افغانستان دارد و دولتی است دارای حاکمیت. طالبان سرزمین را مثال می‌زند. دولت

افغانستان بر بیش از هفتاد درصد جمعیت افغانستان حاکمیت دارد.

گرداننده: خاک مهم نیست؟

داکتر احمدی: خاک [در قیاس با جمعیت] مهم نیست؛ جمعیت مهم است. پس یک دولت دارای حاکمیت است. از نگاه فقهی، جنگ کردن با حاکمیت مستقر که مسلمان باشد و کافر نباشد، حرام است و فتنه محسوب می‌شود. اگر آن را هم طالبان قبول ندارند [و می‌گویند] که ما این را قبول نداریم، حداقل [این جنگ] جنگ بین دو فرقه‌ای از مسلمانان و دو طایفه‌ای از مسلمانان است. حکم خداوند در باب جنگ میان دو طایفه‌ای از مسلمان این است که جنگ را قطع کن، برو از راه مذاکره و از راه گفت‌وگو مشکل خود را حل کن. پس این جنگ در هیچ صورت جواز ندارد. گرداننده: ولی در طرز العمل «معضله» آمده.

داکتر احمدی: خوب، همین هم از باب انعطاف است.

گرداننده: شما انعطاف کردید؟

داکتر احمدی: عرض کردم که ما روی اصول همیشه تأکید داریم؛ اما تعابیر و مفاهیمی که در آغاز گفت‌وگو باعث شوند که طالبان و یا دیدگاه آن‌ها نفی شوند، ما از آن کوتاه می‌آییم. به خاطر همین است که صلح برای ما از یک اهمیت اساسی و بنیادین برخوردار است؛ منتهی صلح عادلانه. یعنی در جایی که ما ببینیم که به اصطلاح امتیاز دادن یا به اصطلاح همان کوتاه آمدن صلح عادلانه و پایدار را ضربه می‌زند، آن‌جا کوتاه نمی‌آییم. [در جایی که کوتاه آمدن باعث شود] حقوق مردم ضعیف شود، کوتاه نمی‌آییم. در این طور مسایل که بعداً می‌توانیم رویش توافق کنیم، آن‌جا کوتاه می‌آییم.

گرداننده: درست. سؤال آخر احمدی صاحب، رئیس جمهور در سخنرانی دیروزش گفت که گروه‌ها هیأت مذاکره‌کننده را در کابل اذیت نکنند و بگذارند کارشان را انجام بدهند و کسی در کارشان مداخله نکند. اول سؤال این است که آیا شما به چند مرجع گزارش می‌دهید، از این‌جا و از دوحه و کی‌ها مداخله می‌کنند؟

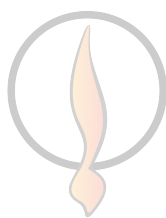
داکتر احمدی: نه، الحمد لله در کار هیأت مداخله وجود ندارد. ممکن است مشوره و نظری وجود داشته باشد، خوب [این یک امر] طبیعی است. از این به بعد ما با مسایل و حقوق مردم افغانستان سروکار داریم. یک مسئله ساده مطرح نمی‌شود؛ حقوق مردم افغانستان و گروه‌های ذینفع گوناگون [مطرح می‌شود]. کوشش ما این است که انشاء الله یک مکانیزم ایجاد شود که در ارتباط به سرنوشت مردم و حقوق مردم و گروه‌های ذینفع تصمیم گرفته شود و ما باید نظر

آن‌ها را داشته باشیم. یک مکانیزم باید به وجود بیاید. طبیعی است که حل مسایل کلان ملی بدون مشوره با گروه‌های ذینفع دشوار است. پشتوانه ما و پشتوانه مذاکرات آن‌ها هستند. منتها این‌ها از یک انسجام قوی‌تر برخوردار شوند و مردم و گروه‌های ذینفع ما هم به یک درک واضح قوی برسند که چه قسم از حقوق و منافع خود دفاع کنند و این موضوع به یک جنجال تبدیل نشود و به یک کار غیر حرفه‌ای و غیر فنی تبدیل نشود.

گرداننده: سپاس‌گزار.

داکتر احمدی: خواهش می‌کنم.

گرداننده: بخیر باشید.

بنیاد اندیشه

تاسیس ۱۳۹۴